

İngiliz Bir Flanözün Gözünden İstanbul

Frances Minto Elliot, Çev. Selen Birce Yılmaz

İstanbul, Kapra Yayıncılık, 2023, 300 sayfa, ISBN: 978-625-6475-96-0.

Aysu Betül GÖK****

Yazar Frances Minto Elliot, 6 Mart 1820’de İngiltere’nin Berkshire köyünde doğmuştur. Eserleri çoğunlukla gezi yazıları; İtalya, İspanya ve Fransa’nın sosyal tarihiyle ilgili kurgu dışı çalışmalardan oluşmaktadır. *Florentina* takma adını kullanarak üç roman, birçok sanat eleştirisi ve dedikodu haberleri yazmıştır. Yaşadığı dönemde oldukça tanınan biri olmasına rağmen günümüzde adı unutulmuştur. Arkadaş çevresinde Charles Dickens, Anthony Trollope ve Wilkie Collins gibi ünlü isimlerin yer aldığı Elliot, 26 Ekim 1898 günü İtalya’nın Siena kentinde hayata gözlerini yummuştur.

Değerlendirmesini yaptığımız *İngiliz Bir Flanözün Gözünden İstanbul* adlı eserde, Grek-Bizans ve Türk tarihinin kalbi olan İstanbul’a gerçekleştirilen seyahat anlatılmıştır. Resmedilen mekânların tarihî olaylarıyla eserin yazıldığı dönemin değerlendirmesi yapılmıştır. Eser, Osmanlı Devleti’nin sosyal hayatı, kültürel yapısı, giyim kuşamı, mimari yapısı, padişahların hayatı gibi konular ön planda tutularak kaleme alınmıştır.

Yazar, eserin ön söz kısmında, İstanbul’a seyahat etmesinin okurun ilgisini çekeceğini ve yazdıklarının gezginler için faydalı bir kaynak olacağını umut ettiğini belirtmiştir. Eserin içeriği hakkında bilgiler veren yazar, özellikle Türklerin acımasızlığı ve sultanların suçlarına dair bilgileri kafasından uydurmadığını belirterek, kullandığı başlıca kaynaklara da yer vermiştir.

**** Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Samsun, aysugk79@gmail.com

İlk bölüm “Varış-Yedikule-Galata Köprüsü”, ikinci bölüm “Hotel Royal’e Gidiş”, üçüncü bölüm “Sonraki Gün”, dördüncü bölüm “Ayasofya”, beşinci bölüm “Hipodrom”, altıncı bölüm “Ahmediye Camii-Büyük Saray”, yedinci bölüm “Blakhernai Kilisesi ve Sarayı”, sekizinci bölüm “Blakhernai Sarayı”, dokuzuncu bölüm “Latinler Konstantinopolis’te”, onuncu bölüm “Surlar”, on birinci bölüm “Selamlık”, on ikinci bölüm “Belisarius’un Bukoleon Sarayı”, on üçüncü bölüm “Camiler”, on dördüncü bölüm “Topkapı Sarayı”, on beşinci bölüm “II. Mahmut’un Türbesi ve Hayatı”, on altıncı bölüm “Vezir Düşünü”, on yedinci bölüm “Modern Padişahlar”, on sekizinci bölüm “Boğaziçi” olmak üzere kitap, on sekiz bölümden oluşmaktadır.

Yazar ilk bölümde (s. 7-20), Avrupa’nın en iyi trenlerinden olan Doğu Ekspresi ile çıktığı serüven; Yunanca *Heptapyrgon*, Türkçe *Yedikule* denilen kulelerin mimarisi ve tarihi hakkında bilgilere yer vermiştir. Tarihi eserlerin yok edilmesi ve ortamın renksizliğine sinirlenen yazar, geçerken gördükleri karşısında kayıtsız kalamadığına, kendisinden nefret ettiğine fakat sakın kalmaya çalıştığına değinmiştir. Düşlediği Doğu’nun, gördükleriyle alakası olmadığını belirterek bir hayal kırıklığı yaşadığından bahsetmiştir. İnsanların giyim kuşamını, davranış şekillerini, sefilliklerini ve sokakların görüntüsünün iç açıcı olmadığını anlatmıştır. Topkapı Sarayı’nın görüntüsü, tarihe tanıklığı, şehre kattığı zenginlik ve gösterişten bahsetmiştir. Avrupa’yı Asya’ya bağlayan; medeniyetle barbarlığı, Hristiyanlıkla Müslümanlığı, geçmişe duyulan öfkeyle şimdinin yıkılmaz ön yargılarını buluşturan, yapımı henüz tamamlanmamış Galata Köprüsü’nün, görüntü ve canlılığıyla, gördüğü pespayeliklerden sonra onu kendisine getirdiğini belirtmiş olsa da alelade bir asma köprüden hiçbir üstün yanının olmadığını da ifade etmiştir.

İkinci bölümde (s. 21-32), rotası Hotel Royal’e gidiş yolunda karşılaştıklarına yönelik değerlendirmelere yer vermiştir. Yazar, yolların oldukça dar, yokuş ve kayalık olduğunu, kazasız geçen her anın ise bir mucize olduğunu belirtmiştir. Sokak köpeklerinin sefilliklerinden ve halkın sadece dinî kuralları gereği hayvanlara zarar vermediklerinden, onların halk tarafından örselendiklerinden bahsetmiş; öyle ki Sultan Aziz’in, sokak köpeklerini ıssız bir adaya hapsedmek istediğini fakat bu duruma Şeyhülislam’ın İslam’ın hükümleri gereğince engel olmaya çalıştığını, Sultan’ın ise köpekleri düşündüğünden değil, isyan çıkmaması adına bu fikrinden vazgeçtiğini anlatmıştır. Pera Tepesi’ne çıkan yolun ortasındaki mezarlığın bakımsız bırakıldığından ve Türklerin merhumlarına değer vermediğinden bahsederek; “Eğer ölümlere gösterilen saygı bir toplumun medeniyet seviyesinin göstergesiye, Türkler bütün milletler içerisinde en az medeni olanıdır,” demiştir. Pera Tepesi’ne çıkana kadar sıra sıra dizilmiş sefil ahşap dükkân ve yapıların; tepeye varılınca yerini görkemli taşan yapılmış yapılara bıraktığını ve tepenin ardında kendisini İngiliz Sefirliğinin yanındaki, manzarası Haliç ve eski İstanbul olan Hotel Royal’in önünde bulduğunu ifade etmiştir. İstanbul’un gerçek güzelliğinin denizleri olduğunu belirterek, bunların kim bilir ne anlara tanıklık ettiğinden bahsetmiştir. Cami ve kiliselerin mimarisinin değerlendirilmesi de elbette ihmal edilmemiştir. Galata Köprüsü’ndeki avamlığın yine Hotel Royal’in önündeki düzensiz, derme çatma sokağıyla devam ettiğini, yalnız burada Osmanlıların yer almadığını belirtmiştir. Ayrıca

Pera ve Galata'nın her milletin ve herhangi bir dine mensup olan insanların kendi kanun ve kurallarıyla rahat bir yaşam sürebildikleri yer olduğundan da bahsetmiştir. Yazar son olarak, dükkânlarla beraber sokaklara serpiştirilmiş çeşit çeşit ürünlerin yer aldığı karışık bir görüntünün ortaya çıktığından fakat o karmaşıklığın ardında, Cenevizliler tarafından inşa edilen görkemli Galata Kulesi'nin yer aldığından söz etmiştir.

Üçüncü bölümde (s. 33-38) yazar, günün ilk rotasının Ayasofya olduğundan, gidiş yolunda çevredeki camilerden ve en güzelinin Süleymaniye Camisi olduğundan bahsetmiştir. Devamında ise Galata Köprüsü üzerine kurulmuş Valide Sultan Camii ve içerisindeki türbeden söz etmiştir. Eski İstanbul'un en güzel caddesinin Divanyolu olduğunu belirtmeyi de ihmal etmemiştir. Bizans zamanının Doğu'su ile Osmanlı himayesindeki Doğu'nun karşılaştırmasını yaparak, eski ihtişamını kaybettiğinden bahsetmiştir. Türklerin çirkin birer Asyalı olduğundan söz ederek, onların sadece din, töre ve alışkanlıklarına bağlılıklarından dolayı itibar görebileceklerini, yoksa Türklerden tiksinnemenin elde olmadığını, Türklerin bağınaz insanlar olduklarını söylemiştir.

Dördüncü bölümde (s. 39-62), Ayasofya'nın ihtişamı, dışarıdan görüntüsü, etrafındaki yerleşkenin düzeni ve tarihi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Yazar, Ayasofya'nın kendisini etkilemediğinden ve gerçekleri yazmak zorunda olduğundan bahsetmiştir. Ayasofya'nın Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethinden sonra mevcut hâlini aldığından, Hristiyanlığa dair izlerin kazınması ve sıvayla kapatılması gibi durumların gerçekleştiğinden söz etmiştir. Ayasofya'nın aslında Hristiyanlara da Müslümanlara da kutsal olduğundan, onlar için buranın ne anlam ifade ettiğinden bahsetmiştir. Bizanslılar kadar kimsenin, dinî ve siyasi çatışmalarını kiliseye taşımadığını dile getirmiştir. Yer yer Abdülmecid dönemine ait geçit töreni gibi geçmiş olaylardan da söz etmiştir.

Beşinci bölümde (s. 63-98), Divanyolu'nun tepesinde bulunan At Meydanı'ndan, çirkin bir görünüme sahip, dikdörtgen yapıda bulunan antik hipodromdan bahsedilmiştir. Bu hipodromun Türklerin himayesinde bulunduğu sürece At Meydanı olarak bilineceğinden söz edilmiştir. Hipodrom ayrıca, gerek Bizans gerekse Roma zamanında atlı sporların yapıldığı yer olarak kullanılmıştır. Bizans döneminde meydanın ne amaçla kullanıldığından, nasıl bir düzeninin olduğundan ve tarihinden bahsedilerek, Bizans'ın kalbinin burada attığına değinilmiştir. Hipodromun orta alanının küçülmüş ve daralmış olsa dahi hâlâ durduğuna değinilmiştir. Yazar, Doğu Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ve ölüm sancılarına değinmeyi de ihmal etmemiştir. Yaşanan olaylar silsilesi sonucunda hipodromun uzun süre kapalı kalıp, Türklerin gelmesiyle açıldığından ve Türkler tarafından nasıl kullanıldığından söz etmiştir. Bunun yanı sıra isyanların çıktığı, görüşmelerin, şenliklerin, oyunların ve ziyafetlerin yapıldığı bir yer olarak kullanıldığını da örnek olaylarla anlatmıştır.

Altıncı bölümde (s. 99-112), Ahmediye Camii ve Büyük Saray ziyareti üzerine bir anlatım yapılmıştır. Yazar, camilerin biri görüldükten sonra diğerlerine gidilmesinin gerekli olmadığını, hepsinin tekdüze yapılar olduğunu belirtmiş fakat sadece Ahmediye Camii'nin altı minaresinin bulunduğu da eklenmiştir. Yazar, caminin etrafındaki insanların görünüşlerine ve yaptıkları eylemlere değinmiştir. Türklerin

sanattan anlamadığını, yaptıkları binalardaki gösteriş merakının ise barbarlıklarından kaynaklandığını belirtmiştir. Bahsedilen caminin, Bizans zamanında Konstantin tarafından inşa edilen Büyük Saray'ın yerine yapıldığına ve o dönemin çevresel düzenine değinmiştir. Doğu İmparatorluğu'ndan, görkemin başkentinden geriye izbe evlerin ve bakımsız bahçelerin kaldığından bahsetmiştir. Yazar ayrıca, Marmara Denizi'ne bakan yamaca inşa edilen Büyük Saray'la Haliç'in tepesine kurulan Blakhernai Sarayı'ndan da söz etmiştir.

Yedinci bölümde (s. 113-118), Blakhernai Kilisesi ve Sarayı, görünüşü ve tarihi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Kilisenin Hristiyanlık için önemli olduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca Panagia Blachernitissa'nın dünyanın en batıl inançlı insanların tapınağı olduğuna değinilerek tarihi anlatılmıştır. Kutsal Ana'ya ve onun bedene bürünerek, gelip şehri koruyacağına inanıldığından bahsedilmiştir. Fatih Sultan Mehmed'in şehri kuşatması gerçekleşince, Kutsal Ana'nın onları terk ettiğinin düşünüldüğünden söz edilmiştir. Blakhernai Kilisesi'nden de geriye, temeliyle çeşmesinin kaldığı anlatılmıştır. Bu bölümde bahsi geçen Panagia Blachernitissa'nın, sonraları eski görkeminde eriştirileceğine değinilmiştir.

Sekizinci bölüme (s. 119-125), Blakhernai Sarayı'nın kurulduğu yerin tarihi ve görünüşü üzerine bir anlatımla başlanmıştır. Ne kadar alanı kapladığına, ayrıca düzenli ve etkileyici bir yapıya sahip olduğuna değinilmiştir. Kilisenin sonraları minare olarak kullanılmaya başlandığı bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca Bizans İmparatorluğu'nun başına gelenler bu bölümde ele alınmıştır.

Dokuzuncu bölümde (s. 126-141), Haçlı Seferi ile gerçekleşen kuşatmadan, o süreç sonrasında Blackhernai Sarayı'nda yaşananlardan ve sarayın mimarisinden bahsedilmiştir. 1453'te Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u kuşatması ve sonrasında Türklerin hâkimiyetinde kalan Blackhernai'nin padişahlar tarafından harabeye döndürüldüğünden söz edilmiştir. Yazar, seyahatnamesini yazarken gördüklerinden ziyade gezdiği yerlerin tarihî olaylarını kaleme almıştır.

Yazar, onuncu bölümde (s. 142-152) verdiği tarihî bilgilerden sonra, gezintiye çıktığı Edirne ve Trakya'ya bakan kara sularına gelmiştir. Edirnekapi'nın dikkate değer bir özelliğinin olmadığından, etrafının miadı dolmuş yapılarla dolu olduğundan bahsetmiştir. Türklere çok ağır eleştirilerde bulunan yazar, ilginçtir ki tramvayda gördüğü, göz kamaştırıcı pamuk kıyafetler giymiş Türklerin şıklığına değinebilmiştir. Türklerin İstanbul'a saldırılarından önceki geceyi “*Ölüm sessizliğinin dehşeti hâkimdir*” sözleriyle betimleyen yazar, Türklerin su altından saman yürüterek yani sessiz ve anlaşılmadan bu seferi gerçekleştirdiklerinin altını çizen cümleler kurmayı ihmal etmemiştir. Türklerin Eğrikapi'dan girerek İstanbul'u fethetmelerini de bu bölümde anlatmıştır.

On birinci bölümde (s. 153-166), Osmanlı'da önemli görülen selamlıktan bahsedilmiştir. Geleneğin II. Abdülhamid dönemine kadar devam ettiğinden, padişahın suikastlardan dolayı evham yaptığından; öyle ki selamlık için elçiliklerden resmî izin zorunluluğunun getirildiğinden söz edilmiştir. Türkiye'nin umursamazlığının şehrin mekân sıkıntılarından da anlaşıldığı, uzman olmayan kişilerce onayların alınarak işlerin yapıldığı ve buralarda işlerin böyle sürdürüldüğü anlatılmıştır. Şehrin her yerine

genellikle erkeklerin hâkim olduğunu belirten yazar, tramvayla gezintiye çıkan peçeli kadınlarla karşılaştığını dile getirmeyi ihmal etmemiştir. II. Abdülhamid'in yaşadığı Yıldız Sarayı'nın görüntüsünden bahsederek, orada yaşanan birkaç olaya değinmiştir. Padişah Abdülhamid'in nasıl bir devlet adamı olduğunu, onun Fatih Sultan Mehmed'den sonra gelen padişahların arasında en sade ve iyiliksever padişah olduğunu anlatılarak ihtişamından söz etmiştir. Padişah'a övgüler yağdıran yazar, Türklerin müzik kulağının olmadığına değinerek Türkleri bir kez daha yermiştir.

On ikinci bölümde (s. 167-171) yazar, Konstantin tarafından yapılmış Belisarius Sarayı veyahut daha sonra Osmanlılar tarafından Tekfur Sarayı denilen yerden bahsetmiştir. Sarayın ihtişamından geriye sadece kârgir duvar yığınının kaldığını ve Bizans mimarisinin geriye kalan tek örneğinin bu harabe olduğunu ifade etmiştir. Yine bu sarayın çevresinde yer alan eski Bizans kilisesinin artık Kariye Camii olarak, Bizans mabedi Aya Tekla Kilisesi'nin ise Toklu Dede Mescidi olarak kullanıldığından ve buraların gezilip görülmeye değer olduğundan bahsetmiş, konumlarına da değinerek bölümü tamamlamıştır.

On üçüncü bölümde (s. 172-187) yazar, İstanbul'da hayranlık duyduğu çok az şey olduğundan, şehrin Osmanlılara has sadece camilerinin bulunduğu ve kendinden önceki çağlardan kalan harabelerden ibaret olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca Türklerin gururla sunduğu Geleneksel Kıyafetler Müzesine gitmiş ve Türklerin olumsuzluklardan dahi kendilerine anılar oluşturduğunu belirterek, yöresel kıyafetlerin de fazlasıyla rüküş olduğuna değinmiştir. Camilerin tekdüze inşa edildiğini, hepsinin Ayasofya'ya benzetildiğini ve İstanbul'u zirveye taşıyan tek yapıların bu camiler olduğunu ifade etmiştir. Yazar, hemen hemen her bölümde olduğu gibi bu bölümde de ekstra bilgilere yer vererek tarihî olaylar anlatmıştır.

On dördüncü bölümde (s. 188-208), Sarayburnu'nda yer alan Topkapı Sarayı'nın konumu ve mimarisi anlatılmış, anlatım yine tarihî olaylarla renklendirilmiştir. Sarayın en görkemli alanının harem olduğu, buralarda çok fazla yangın çıktığı, yangınlardan birinin ise sarayın zarar görmesine neden olduğu ifade edilmiştir. Yazar, Türklerin ağaçlara önem verdiğinden bahsetmiştir. Sultanın hizmetinde yer alanların kimler olduğundan, nerede ve hangi işle görevlendirildiğinden söz etmeyi de ihmal etmemiştir. Bölümde daha çok padişahlardan bahsedilmiş ve her padişahın tahtına kan bulaştığı belirtilerek, bu sözü destekler nitelikte olaylar anlatılmıştır. Yazar, İncili Köşk ve seyrine doyum olmayacağını belirttiği nice yapıdan söz etmiştir. Ayrıca heyecan verici olaylarla korkunç trajedilerin izlerinin hemen her yere yansıdığını anlatmıştır.

On beşinci bölümde (s. 209-216), II. Mahmut Türbesi ve hayatı anlatılmıştır. Türbenin konum itibarıyla yakınında yer alan yapılardan da bahsedilmiştir. Dizaynının aşırı modern ve abartılı olduğuna değinilmiştir. III. Ahmet'ten sonra II. Mahmut'un da modern olduğu belirtilerek, ıslahatçı padişah olarak bilindiğine değinilmiştir. Ne var ki söz konusu ıslahatların topluma uygulanmasının zor olduğu anlatılmıştır. Osmanlı'nın düzensiz sosyal sınıf ve meslek anlayışı da yazarın eleştirilerinden nasibini almıştır. Yazar; İngiliz, Fransız ve Rus donanmasının Osmanlı'ya karşı birleşmesinden, Edirne

Antlaşması'nın Osmanlı'ya ölümcül darbe vurduğundan ve hatta Mehmet Ali Paşa'nın isyanından bahsetmeyi de ihmal etmemiştir. Son olarak, ölüye saygı ve defin konularından söz etmiştir.

On altıncı bölümde (s. 217-227), padişahların, kız kardeşleriyle vezirlerini evlendirerek onları en yüksek onura taşıdıkları ve düğünlerin nasıl gerçekleştirildiği anlatılmıştır. Kim olduğu belirtilmeden bir sadrazamdan söz edilmiş, ayrıca ne kadar baskı gördüğü hatta sadrazamın hanımını aldatmasıyla gelişen olaylar ele alınmıştır.

On yedinci bölümde (s. 228-272), Sultan Abdülaziz'in karakteristik özellikleri ve zevklerine düşkünlüğü gibi konulara değinilerek, nasıl bir padişah olduğu anlatılmıştır. Bunlardan ziyade düşünce yapısı, herkese ücretsiz eğitimler sağlaması gibi Avrupalı fikirlere açık bir padişah olduğu da anlatılan olaylarla desteklenmiştir. Yazarın baştan beri üslubu, Türklere ve Türk kadınına olan bakışı olabildiğince kabadır ki buna kadınların giyiminden, makyajından söz etmesi hatta para kazanmak uğruna balolara başka erkeklerle katılmalarından dolayı onların utanmaz olduklarını belirtmesi örnek verilebilir. Bölümde, Sultan Abdülaziz ile sadrazamın ve Ali Paşa ile Fuat Paşa'nın aralarında geçen sohbetlere de yer verilmiştir.

Son olarak on sekizinci bölümde (s. 273-300) yazar, içinde bulunduğu sıkıcı ve bunaltıcı duruma çözüm olarak otel değişikliği yaptığını anlatmıştır. Aynı zamanda, yolculuğu süresince gördüklerine dair değerlendirmelerde bulunmuştur. Modern bir buluş olan buharlı gemide haremlik-selamlık bölümünün olmasını gülünç bulduğunu belirtmiş ve feraceli kadınlara karanlık bir suret olduklarına yönelik eleştirilerde bulunmuştur. Yazar, Boğaz'ın enfes bir manzarasının olduğundan, yeşilliklerle beraber iç açıcı görüldüğünden bahsetmiştir. Yolculuğu esnasında gördüklerini anlatırken yine hikâyelere yer vermeyi ihmal etmemiştir. Otelin konumundan ve konforundan söz etmiştir. Türkiye'de bütün ulusların benliklerini kaybettiğinin altını çizmiştir. Türklerin, Hristiyanlardan hoşlanmadığından bahsederek, ellerine fırsatın geçmesiyle hepsini kılıçtan geçirebileceklerine dair keskin bir ifade dahi kullanmıştır. Toplumsal eşitsizliğin olduğu, eğitim imkânının herkese sunulmadığı, erkeklerin zevklerini tatmin etmek için dahi cariye alabildiği yönünde çıkarımlarda bulunmuştur.

Tarafli tarih anlatımını benimseyen yazar, tarihî olaylara çok fazla başvurmuştur. Öyle ki kitap, seyahatname olmaktan ziyade o dönemin ve geçmişin hikâyelerinin anlatıldığı bir romanı andırmaktadır. Yazarın Türklere karşı ön yargılı olduğu, Türkler için barbar kelimesini sıklıkla kullanmasından anlaşılabilmektedir. Kadınların güzel olmadığını belirterek onların ahlakını sorgulayıcı bir üslup kullanmış olması onur kırıcı ve oldukça yanlıştır. Ön söz bölümünde kendisinin de bahsettiği gibi, anlattığı bazı olaylar kulaktan dolma bilgilere dayanmaktadır. Bunun yanı sıra yazar, Türklerle ilgili olumsuz anlatılarında hiçbir bilgiyi uydurmadığını, Topkapı Sarayı vakayinameleri ve gördüklerine dayandığını ifade etmiştir. Yazara göre Türkler, İstanbul'un kıymetini bilmemekteydi; oysaki dönemin şartlarında İstanbul, taşraya göre kıymeti daha fazla bilinen, daha modern bir yerdi.

Yazar, söz konusu ziyaretinden memnun kalmamış olacak ki Osmanlı sınırlarına girmesiyle memnuniyetsizliğini dile getirmeye ve eleştirilerine başlamıştır. Gezdiği her semtte birden fazla cami

gördüğünü ve hepsinin tek tip yapılar şeklinde inşa edildiğini, camiler olmasa beğenilecek pek bir yerinin olmadığını belirterek, İstanbul'un beklentilerini karşılamadığını ifade etmiştir. Yazarın kendi içerisinde çeliştiğini söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Yazar, camilerin dışında beğenilecek bir şeyinin olmadığını belirttiği İstanbul'u başka bir bölümde, ağaçlarının çokluğu ve denizinin eşsiz güzelliğiyle insana huzur verdiği şeklinde anlatmıştır.

Eserde farklı mekânlarla ilgili bilgiler verildiğinden ve okuyucu farklı zaman dilimlerine götürüldüğünden, eserin kronolojisini sorgulayabilmek mümkündür. Eserin her ne kadar üslup sorunu bulunsa da, şehrin geçmişine ve o anki durumuna ışık tuttuğu söylenebilir. Özellikle İstanbul'un mimarisi, Avrupalı seyyahlar ve seyahatnameler, Osmanlı'da giyim kuşam, şehir kültürü, sosyal yapı gibi konular üzerine yapılacak çalışmalar için kaynak niteliğindedir. Osmanlı yenileşme tarihiyle ilgilenenlerin mutlaka istifade etmesi gerektiğini düşündüğüm eser, Osmanlı'nın siyasi ve askerî tarihi kadar önem arz eden, Osmanlı kadınlarının tarihî süreçte toplum içerisindeki konumu hususundaki çalışmalara da kaynaklık edebilecek türdendir. Eser, hikâye tarzında anlatımıyla okurlarını sürükleyebilecek, Osmanlı'ya Batılı bir gözden bakabilme fırsatı verecektir.